

CURTEA DOMNEASCĂ DIN BUCUREȘTI ÎN VREMEA LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Gabriel Constantin

Domnia lui Constantin Brâncoveanu a însemnat perioada de maximă înflorire a Curții Domnești din București, fapt care, într-un cadru mai larg, s-a înscris în registrul bogăției edilitare a Capitalei lăsată moștenire de către Brâncoveanu.

Amprenta înnoitoare a operei brâncovenești s-a reliefat foarte sugestiv în bogata serie de ctitorii laice și religioase realizată de voievodul român, iar din aceste puncte de vedere Curtea Domnească din București prezintă și astăzi unele mărturii ale acestei opere.

Deși a moștenit un edificiu pe care Ovary Janos îl găsisese în 1678 „impunător și destul de strălucit”¹, Constantin Brâncoveanu a inițiat totuși, încă din primii ani ai domniei sale, o serie de lucrări menite să dea și mai mult fast Curții Domnești din București. Astfel, cele dintâi lucrări au vizat terminarea paraclisului realizat de către Grigore Ghica, fapt pentru care noul ctitor „i-au făcut turnul și tinda bisericii, înfrumusețând biserica și cu tâmplă și cu zugrăvitori și cu alalte toate împodobind-o”². Fațada de vest a Bisericii a fost placată cu plăci de piatră de Albești prinse în perete cu copci de fier. A urmat „casa cea domnească ce iaste pe stâlpi de piatră și iaste cu trei cafasuri și cu toate ce se văd într-însa, care iaste despre Biserica cea mare”. Era de fapt ultimul corp de case de pe latura răsăriteană a Palatului la care s-a referit și secretarul lui Constantin Brâncoveanu, italianul Anton Maria del Chiaro.³ Acesta din urmă ne-a lăsat și o foarte sugestivă descriere a încăperilor care alcătuiau acest remarcabil edificiu: „sălile erau mari și boltite, iar prima dintre ele are în mijloc un rând de coloane dar destul de scunde. Sala a doua servește pentru adunarea divanului unde se mai fac banchete în zilele solemne, altele sunt săli sau camere de audiență de unde intri apoi în iatacul domnului și de aici în cămărilor doamnei care în realitate sunt numai două și o cămăruță”. Partea de nord a ctitoriei

1. Cronica lui Radu Greceanu, în *Cronicari munteni*, II, p.151

2. *Ibidem*, p. 32

3. Anton Maria del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Ed. Nicolae Iorga, București, 1914, p. 27



Constantin Brâncoveanu

brâncovenești a fost distrusă în momentul ridicării unor case în secolul al XIX-lea.

Toate aceste lucrări au schimbat înfățișarea Palatului. Latura de sud era străjuită de două foișoare legate printr-o loggia, împodobită cu coloane și capiteli realizate în stilul brâncovenesc. Una din aceste piese a fost recuperată și montată pe actuala terasă a muzeului, alte două păstrându-se în Biserica Buna-Vestire.

Importante modificări au fost aduse și vechiului nucleu al Palatului în condițiile în care Constantin Brâncoveanu a dispus ca bolțile din secolul al XVI-lea – construite în timpul lui Mircea Ciobanul –, susținute pe stâlpi cruciformi, au fost dublate cu ziduri noi care au sporit puterea de susținere a structurii superioare, astfel încât, probabil cu această ocazie s-a adăugat un nou etaj. Aflată în imediata vecinătate a loggiei, sala tronului a dobândit o suprafață de 300 mp. Deși mărturiile arheologice ale acestei istorice săli, care s-au păstrat până astăzi, sunt foarte puține, totuși un fragment din peretele de nord ne dovedește că această încăpere era neobișnuit de înaltă, cu pereți completați cu arce în relief, cu ferestre spațioase ce dau spre culoarul de acces la paraclis. O ușă asigura legătura între sala cu lunete și divanul cel mare, iar spre vest se desfășurau câteva camere ocupate probabil de voievod.⁴

Alte lucrări care s-au desfășurat din porunca lui Brâncoveanu la Palatul din București au vizat refacerea clopotniței Bisericii Buna-Vestire, distrusă în urma unei explozii a prafului de pușcă (1692) provocată de un trăznet. Noua construcție era „mai bună de cum au fost întâi, puindu-i și ceasnic în clopotniță, făcându-i și horă împrejur care n-au mai fost înainte la alți domni”. O altă realizare a fost construirea unei băi domnești, pentru care s-au folosit marmură și meșteri veniți de la Istanbul. Cercetările arheologice au scos la iveală o încăpere octogonală de cca 3 mp, situată între latura de vest a Bisericii Buna-Vestire și casa parohială, care avea sub paviment camera pentru cuptorul care asigura, prin două orificii, aerul cald. Totodată, spațiul din fața Palatului voievodal a fost remodelat în sensul în care au fost amenajate terase care asigurau coborârea în trepte către Dâmbovița, iar pentru întreținerea acestui teren, ca și pentru grădina din zona actualei străzi Covaci, au fost angajați peisagști cunosători ai concepției horticoale italeiene.

În anul 1707, Constantin Brâncoveanu a înlocuit vechiul foișor de lemn din grădină cu unul din piatră, iar în 1712 a înconjurat întregul perimetru al Curții cu un zid de cărămidă, lucrare ce a ieșit la iveală în urma cercetărilor arheologice desfășurate în mijlocul curții Hanului lui Manuc și pe străzile Gabroveni și Șelari. În anii 1712-1713, au fost ridicate încăperi din piatră pentru seimeni precum și șoproane pentru trăsurile domnești.

Așadar, domnia lui Constantin Brâncoveanu a constituit perioada de maximă înflorire a Curții Domnești din București. Potrivit mărturiilor celor care au vizitat

4. P. I. Panait, Muzeul Curtea-Veche, București, 1973

Palatul, acesta era construit din cărămidă, piatră și marmură; în interior, pereții erau împodobiți cu fresce, iar spre exterior erau acoperiți cu un strat de tencuială albă. Perdele de mătase și covoare orientale împodobeau sălile și culoarele, iar candelabre aduse din Occident asigurau lumina palatului. Noua înfățișare a acestui loc a fost remarcată și de membrii delegației engleze care au vizitat Palatul Domnesc în aprilie 1702, în frunte cu ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol, lordul Paget. Astfel, epigrafistul Edmond Cheshull, care îl însoțea pe ambasador, descrie Palatul ca fiind „frumos și elegant, făcut din piatră, având apartamente după modelul creștinilor și fiind înconjurat de două vaste grădini”.⁵ Totodată, Cheshull mai amintește că „Palatul prințului, cu apartamentele și grădinile alipite, este nobil și măreț și mult preferabil celor în care turcii ignoranți atât de ambițios se complac”.

Înălții oaspeți au fost găzduiți în casele Brâncovenilor de sub dealul Mitropoliei, iar când au ajuns la Curtea Domnească au fost întâmpinați de către Constantin și Ștefan, primii fii ai voievodului, care i-au condus până sus în foișor unde se afla Constantin Brâncoveanu însoțit de marii boieri. „Când au intrat în spătăria cu stele s-au tras patru salve de tun în semn de omagiu”. „Discuția s-a purtat timp de două ore în camera ce adăpostea scaunul domnesc”, întrucât amintește cronicarul „vodă Constantin l-a așezat pe lord pe scaun, iar el a luat loc pe patul alăturat”⁶. Vizita s-a încheiat cu un copios ospăț, după aceea înălții oaspeți fiind conduși la Cotroceni de unde au putut să admire panorama Bucureștilor.

Sunt cunoscute condițiile în care Constantin Brâncoveanu a fost înlăturat de pe tronul Țării Românești și modul în care acesta și-a pierdut viața la Constantinopol. Consemnăm doar că cei care au urzit căderea domnitorului, Cantacuzinii, au continuat totuși opera lui Brâncoveanu. Astfel, Ștefan Cantacuzino, cel care a ocupat tronul țării după moartea lui Brâncoveanu, a edificat portalul de la intrarea Bisericii Buna Vestire și a construit Palatul Doamnei Păuna, o locuință dedicată în exclusivitate cerințelor soției sale, doamna Păuna. Este vorba despre o clădire cu parter și etaj, cu ferestre largi, pereții fiind acoperiți cu motive florale roșii și galbene. O parte a acestei edificii se păstrează și astăzi pe strada Soarelui.

În fapt, Palatul Doamnei Păuna a reprezentat ultima construcție realizată în perioada de apogeu a Curții Domnești din București, care, odată cu instaurarea domniilor fanariote, a cunoscut intrarea într-un proces ireversibil de decădere.

SUMMARY

Constantin Brancoveanu was one of the most important Romanian rulers, as his role was noted not only in politics, but also in the elaboration of the most important Wallachian aesthetic set of features later used to define the Neo-Romanian artistic style. The article presents the changes made at his order, at the Princely Court in Bucharest.

5. Anton Maria del Chiaro, op. cit, p.45

6. Ibidem, p.52